

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNE TOPLU BİR BAKIŞ¹

Prof. Dr. Mehmet Zeki AYDIN²

Giriş

Eğitim, toplumun en geniş ve çok yönlü faaliyet alanlarından birisidir. Hepimiz hayatımız boyunca eğitimle iç içeyiz. Günümüzde okullar, eğitim sürecinin en önemli kısmını oluşturur ve eğitim denince okul akla gelmektedir. Oysa eğitim daha geniş kapsamlıdır ve bu kavramın içine formal ve informal eğitimin iki kısmı da girer. Eğitim, toplumun geleceğine yatırım yapma işidir. “Nasıl bir eğitim istiyoruz? 21. yüzyıl için nasıl bir insan tipi yetiştirmeliyiz? Bu insanın niteliği ne olmalıdır?” sorularının cevabı aynı zamanda “Nasıl bir Türkiye’de yaşamak istiyoruz?” sorusunun cevabıdır.

Nasıl bir insan?

Her eğitim sisteminin dayandığı felsefe ve bu felsefeye bağlı olarak geliştirilen amaçlarda bir insan ve toplum anlayışı öngörülür.

Okullarımızda, üretilmiş bilgiyi aktarmaya dayalı bilgi yükleyici eğitim sistemi yerine, bireyin potansiyelini ortaya çıkaracak ve ona yaşamak için gerekli yeterlikler kazandıracak bir eğitim anlayışı temel alınmalıdır. Öngördüğümüz insanı yetiştirmek için, toplum anlayışımızın ışığında eğitim sistemimiz şu amaçları gerçekleştirmelidir: Hayatı bir bütün olarak kavrayabilen, hayata anlam katabilen; bireysel amaçlarıyla içinde yaşadığı toplumun ortak amaçlarını bütünleştirebilen; daha insani, daha adil ve daha erdemli bir toplumun inşasında aktif bir rol üstlenebilecek yeterliklere sahip; tarihî gelenek ve birikiminden beslenen, ancak çağını anlayıp yorumlayabilen; bireysel, millî ve evrensel değerleri dengeli bir şekilde içselleştirip, yaşayabilen; sorumluluk sahibi insanlar yetiştirmek.

---

¹ “Eğitim Sistemimiz ve Gelecek Projeksiyonu”, **Türkiye’nin Gelecek 10 Yıl Vizyonu**, İstanbul 2014, ss.153-160’de yayımlanmıştır.

² Email: mehmetzekiaydin@gmail.com www.mehmetzekiaydin.com

Nasıl Bir Okul?

Günümüzde eğitim, okul denilen yapılarla sınırlı bir olgu olarak görülmemektedir. Eğitimin merkezi, okuldan okul dışına doğru kaymakta, hayatın her alanına yayılmaktadır. Eğitimin temel işlevlerinden biri, bireyin kendini bilmesini, tanımasını ve sürekli inşa etmesini sağlamaktır. Bu nedenle, bireyin özgürce tercihler yapabilmesine ve kendini gerçekleştirebilmesine imkân sağlayacak bir rehberlik sisteminin ikame edilmesi zorunludur. Bu yapının oluşabilmesi için bireylerin tercihler yapabileceği, böylece kendini tanıyabileceği, seçeneklere ve alternatiflere dayalı bir sisteminin oluşturulması gereklidir. Ortaöğretimde ilk sınıflarda alınacak ortak derslerden sonra üst sınıflara doğru seçenekleri artırmaya, öğrencilerin yeteneklerine uygun ve çok yönlü değerlendirmelerin esas alındığı ölçme ve değerlendirme dosyalarına dayalı olarak alanlara yönelmelerini sağlamaya dönük bir sistem oluşturulmalıdır.

Mesleki eğitim anlayışını yeniden yorumlayarak öğrencilere erken yaşlarda belirli bir mesleğe ilişkin uzmanlık bilgi ve becerilerini kazandırmak yerine; çeşitli meslekleri icra edebilecek yeterlikler kazandırılmalıdır. Yetişmiş (temel hayat becerilerini kazanmış, birden çok alanda uzmanlaşmaya açık) fakat seçim yapmamış insan anlayışını esas alan mesleki eğitim anlayışı ikame edilmeli; böylece bireyler, farklı meslekleri icra edebilecek donanımlara hazır ve farklı mesleki alanlarda uzmanlaşıp istihdam edilebilecek bir şekilde meslek hayatına hazırlanmalıdır. Bu anlayış çerçevesinde mevcut mesleki ve teknik eğitimin gözden geçirilerek iş hayatıyla uyumlu ve yeni gelişmelere uygun, esnek ve her türlü yatay ve dikey geçişlere imkân verebilecek şekilde tasarlanması gerekir. Ortaokuldan başlayarak öğrencilere meslekleri tanımaları ve tecrübe etmeleri için fırsatlar oluşturulmalıdır. Bunun için ticaret ve sanayi odaları gibi meslek kuruluşlarıyla işbirliği yapılmalıdır. Belirli bir mesleği icra eden meslek erbabının, mesleki yeterliklerini geliştirme ya da mesleki rotasyon konusundaki talepleri öncelikle karşılanmalıdır. Farklı alanlara geçiş yapmak isteyen bireylerin gerekli yeterlikleri sağladıktan sonra istedikleri yükseköğretim kurumuna her türlü geçişine fırsat verilmelidir. Bu geçişlerde, ilgili alanda yeterliğe sahip olma esas alınmalıdır.

Eğitimin temel işlevi, her bireyi kendi otantik özelliklerini koruyarak geliştirmek, kendine ve ülkesine yabancılaştırmadan insani değerleri kazandırmak ve onu her türlü egemenlik kurmaya dönük baskılardan özgürleştirmektir. Küreselleşme ve Avrupa Birliği süreci her alanda etkisini gösterdiği gibi eğitimimizi de etkilemektedir. Konunun politik, sosyal, kültürel, ekonomik ve eğitsel boyutları vardır. Küreselleşmeye ve Avrupa Birliğine yön veren değerler Batı kaynaklı olup bu süreç yeni bir olgu değildir. Uluslararası ve kültürler

arası etkileşim eskiden beri vardır. Bu süreçte güçlü olan tarafın güçsüz olan tarafı etkilemesi tabiidir. Bu süreci kontrol etmek mümkün olmadığına göre, buna karşı bireysel ve toplumsal boyutta güçlü bilinç yapısı geliştirmek ve bu sürecin içinde aktif bir rol üstlenmek tercih edilmesi gereken bir yoldur. Bu süreçte kültürler arası diyalog, farklılıklara saygı ve duyarlılığın gelişmesi beklenmekte, süreç içinde yer alan hiçbir ülkenin millî kültür ve kimliğinden vazgeçmesi beklenmemektedir. Küreselleşme ve Avrupa Birliği konusunda Türkiye, konunun fırsatlar yönüne önem vermeli ve süreç içinde aktif bir rol oynama çabası içinde, çağdaş gelişmeleri kavrayabilecek nitelikli insan yetiştirme politikalarını yeniden gözden geçirmeli, millî kimliği güçlendirecek değer ve sanat eğitimine eskiye oranla daha fazla önem vermelidir. Türkiye açısından, insanlık için, yeni bir medeniyet algısı ve söylemi oluşturabilecek insanlar yetiştirmek, uzak hedef olarak eğitim sisteminin felsefi temelini oluşturmalıdır.

Okul Öncesi Eğitim

Türkiye’de planlı kalkınma döneminden itibaren okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma amacı güdülmüş, bununla birlikte gelişmiş ülkelerdeki okullaşma oranlarına ulaşamamıştır. Türkiye’de okul öncesi eğitim hizmetlerinin büyük bir bölümünü kamu sunmaktadır. Öte yandan, okul öncesi eğitim, aileler açısından maliyeti yüksek bir eğitimidir. Bu yüzden yoksul ailelerin okul öncesi eğitimden yararlanmaları, varlıklılara göre daha sınırlı kalmaktadır. Bu durum, okul öncesi eğitim açısından önemli bir fırsat eşitsizliği sebebidir. Okul öncesi eğitimde, iş dünyası, gönüllü kuruluşlar ve yerel yönetimlerin katkıları yetersizdir. Özel girişimciler tarafından açılan anaokulu, yuva ve kreşler yaygınlaştırılmalıdır. Belirli bir çalışan sayısına sahip kamu ve özel iş yerlerinde anaokulu, yuva ya da kreş açma zorunluluğu getirilmelidir. Okul öncesi eğitimle ilgili ana baba eğitimleri yaygınlaştırılmalıdır.

2006 yılında tekrar gözden geçirilen Okul Öncesi Eğitim Programı, amaç ve içerik bakımından oldukça esnek bir yapıya sahip olup öğrenciyi merkeze alan ve etkinlik temelli bir program özelliği taşımaktadır. Okul öncesi eğitimde değerler merkezli bir program geliştirilmeli, toplumu birbirine bağlayan ve bir arada tutan kökleşmiş ortak millî kültürü güçlendirici değerlerin öğrenilmesi, kavranılması ve içselleştirilmesine büyük önem verilmelidir.

İlk ve Orta Öğretim

Türkiye, zorunlu olmasına rağmen, ilköğretimde % 100 okullaşamamıştır. Kadınların, özürlülerin ve sokak çocuklarının okullaşma oranlarının % 100'e yaklaştırılması hedeflenmelidir.

İlköğretim mezuniyet ölçütleri konusunda Avrupa ülkelerinde oluşan genel eğilim, öğrencinin başarısız olmayacağı, ancak istisnai durumlarda öğretmen-veli iş birliğinde öğrencinin sınıf tekrarına izin verilebileceği yönündedir. Türkiye de benzer bir eğilimi benimseyerek ilköğretimde sınıf tekrarını oldukça sınırlı duruma getirmiştir. Genel şikayet, öğrenci mezuniyetinde benimsenen anlayışın, bazı çocukların hiçbir şey öğrenmeden ilköğretimden mezun olmalarına sebep olduğu yönündedir. Burada esas olan öğrencinin mezuniyet için hangi temel niteliklere sahip olması gerektiğinin belirlenmesidir. Türkiye'de akademik başarının tek ölçüt kabul edilmesi ve burada yaşanan başarısızlıkların öğrencinin akademik benlik tasarımında oluşturduğu tahribat, ileriki eğitim yaşantısında bir takım sıkıntıların doğmasına neden olmaktadır. Bu sebeple, ilköğretimde kazandırılacak temel yeterliklerin belirlenerek bu yeterliklerin hayata dönük olması, mezuniyet ölçütü olarak bu yeterliklerin alınması sağlanmalı, bu yeterliklere ulaşmayan öğrenciler için gerekli önlemlerin alınması, okul idaresi, öğretmen ve veli ile birlikte kararlaştırılmalıdır.

Eğitim mekânları konusunda, önemli göstergelerden biri, derslik ve şube başına düşen öğrenci sayılarıdır. Türkiye genel ortalamalarına bakıldığında bu konuda epey mesafe alındığı görülmekte ve ortalama bir şubeye 25-30 öğrenci düşmektedir. Ancak İstanbul başta olmak üzere büyük şehirlerde kalabalık sınıflar ve ikili öğretim devam etmektedir. Sınıf mevcutlarındaki dengesiz dağılımlar, araç gereç eksikliği ve öğretmen niteliklerindeki farklılıklardan doğan eşitsizliklerin ortadan kaldırılması gerekir. Bunun için özellikle dezavantajlı bölgelerde sınıf mevcutları 30 öğrencinin altına indirilmelidir.

Okul binalarında mimari açıdan geleneksel eğitimin izleri gözlenmektedir. Sistemi yenileme ve yeni eğitim anlayışlarını uygulamaya dönük çalışmalarda bu durum bir engel teşkil etmektedir. Yeni eğitim anlayışlarının uygulanabileceği daha ergonomik özgün mimari tasarımlar oluşturulmalıdır. Sınıf düzenleri, öğrencilerin çocukça bir hayat sürdürebilecekleri şekilde yapılandırılmalıdır.

Her okulun kendine özgü kimliğini oluşturmasına fırsat verilmelidir. Birbirinin aynı kurumlar yerine farklılıkları olan ve bu farklılıklarla ortak beceriler, değerler üretebilen bir yapı oluşturulmalıdır.

Ortaöğretimde her şeyden önce bütün öğrencilere bir genel kültür kazandırma temel amaç olduğundan her türlü ortaöğretim kurumunda öğrencilerin milli kültürü özümseyecek şekilde yetiştirilmelerine ve bu kültürün kaynaklarından yararlanabilmeleri için programlarda Batı dillerinin yanında Doğu dillerinin de seçmeli ders olarak okutulması yaygınlaştırılmalıdır. Her öğrencinin en az bir yabancı dili iyi derecede öğrenebileceği bir yapı kurulmalıdır. Ortaöğretimde millî sanatlarla, millî musikisinin öğretilmesine dönük çalışmalara ağırlık verilmeli; öğrencilerin millî ve estetik duyguları güçlendirilmelidir.

Okul kapasitelerinin yetersizliği yüzünden öğrencileri kapı dışında bırakmak yerine her kademedeki öğrenci talebine cevap verecek okul sayılarının artırılması gerekir.

Öğretim Kademeleri Arası Geçiş Sistemi ve Yüksek Öğretime Giriş

Öğretim kademeleri arası geçiş ve sınav sistemi adalet ve eşitlik ilkesi açısından çok önemlidir. Eğitimde kademeler arasında geçişte egemen olan tek oturumluk ve sadece bir kısım zihinsel becerileri ölçmeye dönük sınavlar yerine, bireyi bütün beceri ve yeterlikleriyle çok yönlü olarak değerlendirebilecek, önceden belirlenerek ilan edilmiş, (kompozisyon yazdırma, süreç değerlendirme, portfolyo vb.) objektif ve standart ölçüm araç ve teknikleri ile değerlendirme yolları aranmalıdır. Kademeler arası geçişte kullanılacak seçme yöntemleri ve ölçütleri, çeşitlendirilerek bu bağlamda veli ve öğrenci görüşmeleri, öğretmen raporları, akran değerlendirmeleri, öğrenci dosyası, öğrencinin en çok başarılı olduğu dersler, sanat, sosyal ve sportif başarılar esas alınarak bütüncül, kapsayıcı, çok yönlü bir yapıda tasarlanmalı ve uygulanmalıdır. Eleyici ölçme ve değerlendirme sistemleri yerine, teşhis edici, geliştirici, tanıma ve yetiştirmeye dönük değerlendirme sistemleri ikame edilmelidir. Sınavlar, sadece sıralama sınavı olmaktan çıkarılıp “öğretilen müfredatın ne düzeyde öğrenildiğini” gösteren nitelikte olmalıdır.

İlgilerin ve ihtiyaçların değişebilirliğine bağlı olarak okullar ve kademeler arası geçişler esnek bir yapıya kavuşturulmalıdır. Üniversiteye öğrenci yerleştirme sistemi, bölüm yerine fakülte tercihi göre tasarlanmalıdır. Bu kapsamda üniversitelerde çağın gerektirdiği işlevsel bölümler güçlendirilmeli, kontenjanları artırılmalı, kaynak israfından başka bir işe yaramayan işlevsiz bölüm ve programlar kapatılmalıdır. Her bir fakülte ile ilgili beklenen yeterlikler önceden belirlenip ilan edilmelidir. Daha sonra bölümlere yerleştirmeler, öğretim üyelerinin rehberliğinde objektif ölçme araçları da kullanılarak gerçekleştirilmeli, öğrenimin ilk yıllarında verilecek ortak bir program sonunda, öğrenciye yatay ve dikey geçiş imkânları da sağlayan bir yapı kurulmalıdır.

Meslek liselerinin belirli bir mesleğin gerektirdiği bütün becerileri kazandırmak yerine, mesleğe hazırlık niteliğinde teknik bir donanım ve yeterlikler kazandırılması amaçlanmalı; mesleki eğitimin daha sonra meslek yüksekokulları ve iş hayatında gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Meslek eğitimi yerel ticaret ve sanayi odalarının maddi destek ve işbirliği ile yürütülecek bir yapıya kavuşturulmalıdır. Her meslek lisesine maddi destek sağlayacak sanayi ve ticari kuruluşlar belirlenmeli ve söz konusu liselerde açılacak programlarda bu kuruluşların görüşü belirleyici olmalıdır. Kısaca, mesleki eğitim konusunda işverenlerin katkıları sağlanmalı, bütün meslek liseleri ilgili illerin ticaret ve sanayi odaları tarafından desteklenmeli, bu okulların organize sanayi bölgesi içine taşınmaları tercih edilmelidir.

Yüksek Öğretim

Türkiye’de yükseköğretimin kurumsal, idari, akademik yapı, programlar, öğretim elemanı, finansman gibi konularda bir dizi sorunları vardır. Üniversitelerin kurumsal ve akademik yapıları yeniden yapılandırma ihtiyacı içindedir. Mevcut yapı içinde yükseköğretimle ilgili temel politika belirleme ve karar organı YÖK’tür. Bugünkü üniversite yapısını düzenleyen 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ve bunun getirdiği sorunlar o günden bugüne tartışılmaktadır. Yeni bir yükseköğretim yasasının hazırlanması konusunda çeşitli girişimler olmasına rağmen sosyal bir mutabakat içinde yeni bir yükseköğretim kanunu hazırlanıp uygulamaya konulamamıştır.

Yükseköğretimle ilgili birçok düzenleyici ve akreditasyon kurumları oluşmasına rağmen, bunların akademik standartları yükselttiği konusunda kaygılar vardır. Yükseköğretimde yeni disiplinlerin ortaya çıkması ve eski disiplinlerin terk edilmesi gündeme gelmektedir.

Küreselleşme sürecinde yükseköğretim, uluslararası bir boyut kazanmıştır. Bu kapsamda her geçen gün sayısı artan oranda binlerce öğrenci, kendi ülkesinde ikamet ederek internet üzerinden ya da bir başka ülkede öğrenci olarak yüz yüze eğitime dayalı yükseköğretim programlarına devam etmektedir. Açık ve uzaktan eğitimin gittikçe yaygınlaşması günümüz şartlarına uygundur ve geliştirilmelidir. Talep eden herkese yükseköğretim imkânı sağlanmalı; bunun için, e-üniversite sistemi yaygınlaştırılmalıdır. Ancak nicelik artarken nitelikten taviz verilmemeli; herkese diploma vereceğiz diye eğitim kalitesi düşürülmemelidir.

Türkiye, yakından uzağa doğru yükseköğretimde dış kaynaklı öğrenci girdisini artırmalıdır. Türkiye üniversiteleri komşu ülkelerden başlayarak diğer ülke üniversiteleriyle iş birliklerini geliştirmelidir.

Din Eğitimi

Din eğitimi ülkemizde örgün eğitim olarak okullarda, yaygın eğitim olarak da Diyanet İşleri Başkanlığı ile Sivil Toplum Kuruluşları aracılığıyla yürütülmektedir. Gerek okullardaki gerek Diyanetin yaptığı din hizmetleri sürekli tartışma hatta kavga konusu olmuştur. Her şeyden önce Türkiye’de din eğitimi, bir siyasi kavga konusu olmaktan çıkartmak, işin tabiatına, özüne ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak bir şekilde çözüme kavuşturmak gerekmektedir.

Her toplumun kendi tarihsel, kültürel ve sosyal yapısı gereği din eğitiminin farklı uygulamaları olabilir. Türkiye, din eğitimi konusunda, kendi tarihsel, toplumsal ve siyasal yapısı içinde çeşitli uygulamaları deneyerek bir model geliştirmiştir.

Gelişmiş ülkelerde din eğitimi alanı “dinî özgürlükler” içinde algılanmaktadır. Bunun sonucu olarak, devlet vatandaşın dinine karışmayı özgürlüğüne müdahale olarak algıladığı için, din eğitimi özel kesime yani ilgili dinin temsilcisi cemaatlere ve kurumlara bırakılmaktadır.

Türkiye, din eğitimi, vatandaşlar açısından bir “hak” ve devlet açısından bir “görev” olarak görmektedir. Anayasal tercih, din eğitiminin bir “özgürlükler” konusu değil, devlet tarafından yerine getirilmesi gereken bir “sosyal hak” olarak düzenlenmesi yönündedir. Anayasa uyarınca devlet, eğitimi bu arada din eğitimi de tekeline almaktadır. Din eğitimi, bir “hak” ve “görev” olarak düzenleyen, tercihini bu yönde yapan bir düzende, devlet, halkın din eğitimi taleplerini ve ihtiyaçlarını karşılamak durumundadır. İşte bu anlayışın sonucu olarak Diyanet İşleri Başkanlığı vardır ve devlet okullarında din öğretimi yapılmaktadır.

Okullarda 1982 Anayasası ile ilk ve ortaokulda haftada iki saat, liselerde bir saat zorunlu olarak okutulması hükme bağlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersiyle toplumumuzda ortak bir din kültürü oluşturulmak istenmektedir. Bu dinî bilginin yeterli olmadığını düşünen anne babalar, çocuklarının, okula gittiği dönemde Kur’an’ı hiç olmazsa yüzünden okuyabilmesini ve içeriği hakkında ana hatlarıyla bilgi sahibi olmasını ısrarla istemektedir. Günümüzde halkın bu talebi yaz tatillerinde camilerde açılan yaz Kur’an Kurslarında karşılanmanın yanında, okullardaki zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri

ve 2013 yılından itibaren Kur'an, Temel Dinî Bilgiler ve Hz. Muhammed'in Hayatı dersleri seçmeli derslerle karşılanmaktadır.

Avrupa Birliği ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları vb. tartışmalarda zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisinin zorunlu olmaktan çıkarılması ya da içeriğinin değiştirilmesi konusu gündeme gelmektedir. Dersin içeriğinde değişiklikler her zaman tartışılabilir ancak bu ders zorunlu dersler arasında yer almalıdır. Bu dersle kimse inanca zorlanmamakta ama içinde yaşadığı dünya da ve toplumda yaşayan dinler ve ahlak hakkında bilgi verilmektedir. Dünyada okullarda din dersinin yer alması konusunda genel olarak iki tür yaklaşım uygulanmaktadır. Bunlar, din eğitimi yani (confessional) mezhebe/dine dayalı ve dinler /mezhepler üstü din öğretimi (non confessional) yani mezhebe/dine dayalı olmayan din öğretimi yaklaşımlarıdır. Türkiye ikincisini yani din öğretimi yaklaşımını esas almış ve adını da buna uygun olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi belirlemiştir.

Türkiye okulda din dersi konusunda seçmeli ve isteğe bağlı gibi değişik yaklaşımları denemiş ve 1982 anayasasıyla bu dersi zorunlu hâle getirmiştir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi'nin zorunlu olması Cumhuriyet tarihi boyunca yapılan en hayırlı işlerden biridir. Bu nedenle bu dersin zorunlu ders olmasından vazgeçilmesi de bu ülkeye ve insanımıza yapılacak en büyük kötülüklerden biridir.

Eğitim sistemimiz, seçmeli din dersleriyle, vatandaşların din eğitimiyle ilgili ihtiyaçlarını büyük ölçüde karşılayabilecek seviyeye gelmiştir. Ancak bunlardan da tatmin olmayan aileler, çocuklarını kötü etkilerden korumak ve dindar biri olarak yetiştirmek için imam hatip ortaokulu ve liselerine göndermektedir. Tarihi tecrübe içerisinde imam hatip okullarına olan ilginin artması, halkın bu okulları bir korunak olarak algılamasındandır.

Okullardaki seçmeli derslere rağmen ailelerin çocuklarını imam hatip okullarına göndermesi ilk bakışta halkın dine ya da dindarlığa olan ilgisi gibi görünmekle birlikte uzun vadede seçmeli din dersine olan ilgiyi azaltabilir. Çünkü imam hatip okullarına talep ne kadar artarsa artsın diğer okulların oranı yüksek olacaktır. Din eğitime ilgili olan öğrencilerin imam hatip okullarında toplanması diğer okullardaki seçmeli din derslerine olan ilgi ve talebi azaltacak ve etkisiz hâle getirebilecektir.

Din eğitiminde temel şartlardan biri nitelikli din görevlisi ve din dersi öğretmeni yetiştirmektir. Din görevlisi ilahiyat fakültelerinde yetişmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri önceleri ilahiyat fakültelerinde yetişirken eğitim fakültelerine devredilmiş ve son olarak tekrar ilahiyat fakültelerine geri getirilmiştir. İlahiyat fakültesi

öğrencilerinin de pedagojik formasyon almaları net bir şekilde belirlenmeyip geçici bir çözüm gibi uygulanmaktadır. Bu durum belirsizlik ve öğretmen atamalarında karışıklığa sebep olmaktadır. Bu nedenle, tüm ilahiyat fakültesi öğrencilerinin pedagojik formasyon derslerini almaları ve öğretmen olarak mezun olmaları net bir şekilde ortaya konulmalıdır.

Eğitim Yöneticisi ve Öğretmen Yetiştirilmesi ve İstihdamı

Eğitimle ilgili insan kaynakları denince öğretmen, müfettiş, eğitim yöneticisi kadrolarında görevli personel akla gelir. Türkiye’de öğretmen olmak, diğer kadrolara atanmak içinde asgari şarttır. Türkiye, öğretmen yetiştirme konusunda Osmanlıdan bu yana pek çok modeller denemiştir. 1982’den sonra öğretmen yetiştirme görevi bütünüyle üniversitelere devredilmiştir.

Öğretmen niteliğinin bir diğer ön şartı, nitelikli öğretmen adaylarının eğitim fakültelerine seçilerek yetiştirilmesidir. Mevcut sistemde seçme işlemi, ÖSS sonuçlarına yapılan tercihlere göre yapılmaktadır. Bunun dışında adayların mesleğe yatkınlığını ve çeşitli özelliklerini belirleyecek yöntem ve alternatif öğretmen adayı seçme sistemi bulunmamaktadır.

Türkiye’de belli illerde ve belli branşlarda öğretmen fazlalığı varken, başka illerde öğretmen ihtiyacı yaşanmaktadır. Son yıllarda bu konuda denge sağlanmaya çalışıldığı da görülmektedir. Merkezden taşraya veya şehir merkezlerinden ilçe, belde ve köylere doğru gidildikçe öğretmen ve branş öğretmeni açığının arttığı görülür. Bunun çözümü için de yine sağlıklı, tutarlı istihdam politikalarının yapılması, yapılanların da mutlaka uygulamaya geçirilmesi gerekir.

Eğitim sistemi içindeki yükseltmelerde bir liyakat sistemi kurulmalı; eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi, seçilmesi ve istihdamı ile ilgili yazboz tahtasına dönen yönetmelik objektif ölçütlere göre yeniden düzenlenmeli ve gelişmelere göre sürekli güncellenmelidir.

Öğretmen adaylarının seçiminde ÖSS dışında mesleğe yatkınlık ve psikolojik hatta fiziksel özellikleri dikkate alan bir öğretmen adayı seçme sistemi kurulmalıdır. Öğretmen yetiştirme konusunda Milli Eğitim Bakanlığı ile YÖK arasında mutlaka stratejik bir işbirliği ve koordinasyon sağlanmalıdır. Türkiye’nin gelecek 50 yıllık öğretmen ihtiyacı bugünden belirlenmeli, söz konusu bu ihtiyaca göre, eğitim fakültelerinde bölüm açılmasında, ülke ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Eğitim fakültelerinde istihdam edilecek öğretim

elemanlarında ilköğretim ya da ortaöğretim kademesinde belirli bir süre öğretmenlik deneyimi yaşamış olması şartı aranmalıdır.

Sonuç

İnsan yetiştirme sistemi olarak eğitim sistemimiz, tüm dünyada olduğu gibi, her kademe de bazı sorunları barındırmaktadır. Sistem üzerinde gerçekleştirilecek her türlü reform ve yeniden yapılandırma çalışmalarında, her bir kademenin diğerleriyle ilişkileri bir sistem birliği/bütünlüğü içinde düşünülmelidir. Aksi halde, kısmi olarak yapılan iyileştirmeler eğitimle ilgili sorunları çözmeye yetmemektedir.³

---

³ Bu makalenin yazımında ağırlıklı olarak 2010 yılında Eğitim Bir-Sen tarafından Yayınlanan **Gelecek İçin Eğitim Raporu'ndan** yararlanılmıştır.